

Hemliga fortet i hamninloppet

► Nu vill Göteborgs kulturnämnd göra Galterö till rekreativt område för västsvenskarna.

Mitt i hamninloppet till Göteborg, mellan Vinga och Nya varvet, ligger Galterö, en idyllisk liten ö med betande får och öde sandstränder. På öns västra udde finns ett hittills hemligt militärt fort, med radarutrustning, kanoer, minstation, kök och förläggning för 60 man.

Hela udden, Galterö huvud, har varit avspärrad med taggtråd sen 1939. Första kanonerna kom på plats 1939-40, två stycken så kallade 12 centimeter pjäser som skulle försvara Göteborgs inlopp. Efter andra världskriget byggdes ett helt litet underjordiskt samhälle ute på Galterö, det var klart 1964.

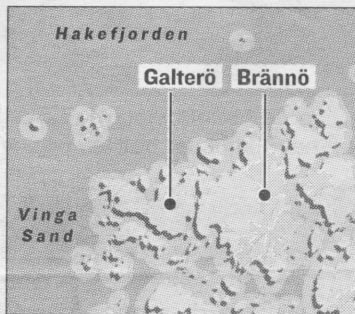
Alltihop är nedsprängt i

berget och syns inte alls från Stenafärjorna - nästan. Det enda som sticker upp är en liten betongpyramid och ett par pansartorn med toppiga plåttak.

Nu kanske Galterö ska öppnas för göteborgarna, när fortet ska "avhemligas" som det heter på militärspråk. Kulturnämnden har tillstyrkt en motion som föreslog att Galterö skulle bli ett rekreativt område som skulle göras tillgängligt för alla, och den en gång superhemliga militäranläggningen skulle kunna visas.

Galterö batteri hade till för bara några år sedan stor strategisk betydelse för Sveriges försvar. Det är en mycket påkostad försvarsanläggning, som konstruerades för kalla kriget på 1960-talet. Den skulle klara direkt beskjutning men också kärnvapenanslag och kemiska angrepp.

- Under det kalla krigets dagar var sådana här hemliga fort mycket viktiga för Sveriges försvar. Runt Sveriges kuster fanns 25 liknande anläggningar så

ger Peder Lidback, 62 år, som är pensionerad officer på KA4, och som varit tekniskt ansvarig för fortet på Galterö.

Kan detta i framtiden bli ett underjordiskt vandrарhem, med egen badvik och sandstrand? Flera hemliga anläggningar har redan öppnats för allmänheten: Siaröfortet i Stockholms skärgård har blivit vandrарhem, Femöresfortet i Oxelösund och Hälsingborgsbatteriet är öppet för besökare.

Och visst verkar det spännande att kika närmare på en före detta topphemlig militärbas:

- Det är makalöst vad som har funnits, det är intressant att få veta vad våra skattepengar har gått till, säger Tommie Vester, som är förste intendent med ansvar för kulturmiljöfrågor på

Stadsmuseet.

- Jag tycker att det är en självklarhet att bevara och visa upp en sådan här anläggning, den är intressant ur ett modernt militärhistoriskt perspektiv: precis som en fornborg är intressant utifrån sina historiska förutsättningar.

- Stadsmuseet förespråkar ett bevarande av hela anläggningen, som en intressant länk i den försvarshistoriska kedjan som började med Älvsborgs slott, och där Galterö batteri utgör slutstadiet för den typen av försvarstänkande, säger Tommie Vester.

Det moderna fortet på Galterö hör till de anläggningar som figurerade i Wennerströmmaffären, det hittills allvarligaste och mest uppmärksammade fallet av spioneri mot Sverige.

- Stig Wennerström sålde Galteröfortets position till ryssarna. Trots det har fortet använts till för något år sedan, säger Tommie Vester.

GT
Kulturen i morgon:
2000-TALETS
VANDRINGS-
SÄGNER

HITTA DIT

- Redan nu kan man besöka Galterö. Det är bara att ta båten till Brännö och ta Galterövägen norrut från affären på Husviksvägen: via en liten landtunga når man Galterö, som egentligen inte är en ö, utan sitter ihop med Brännö.
- På Galterö finns bara två sommarstugor och så det hemliga fortet i väster, resten är orörd natur. Två inbjudande sandstränder finns på öns norrsida.

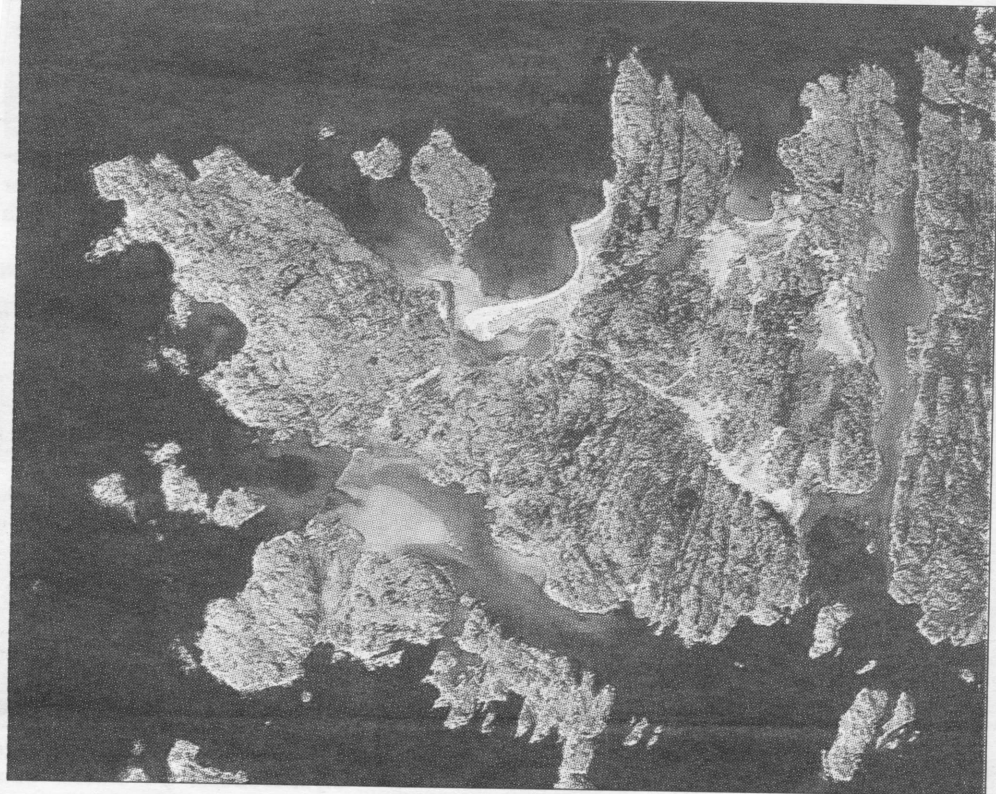
SPIONFAKTA

- Stig Wennerström, född 1906, var officer och storspion som lämnade ut uppgifter till Sovjetunionen om viktiga delar av den svenska krigsplanläggningen, tekniska uppgifter om utvecklingen av försvarsmateriel, flygplan, stridslednings- och robotsystem, signalspanings- och radiolänksystem mm, plus hemliga uppgifter av försvarspolitisk natur.
- Han avslöjades och greps i juni 1963, och dömdes 1964 till livstids straffarbete.

Anna-Clara Löfvenberg

lofvenberg@bredband.net

Galterö är egentligen inte en ö utan sitter ihop med Brännö med en liten landtunga. Den ligger mitt i hamnloppet till Göteborg, mellan Vinga och Nya varvet.

Storspionen Stig Wennerström sålde Galteröfortets position till ryssarna. Trots det har fortet använts till för något år sedan.

Foto: STIG A NILSSON

NATURRESERVAT?

■ Nedläggningen av flera försvarsanläggningar i Göteborgs skärgård påbörjades på 1970-talet. Riksantikvarieämbetet föreslog år 2002 att Galterö skulle bevaras, för att belysa den fortifikationshistoriska utvecklingen under 1900-talet. Länsstyrelsen utarbetar just nu ett förslag gällande Galterö.

FRAMTIDEN

■ Jonas Ransgård (m) och Lennart Widing (m) föreslår i en motion till fullmäktige att åtgärder ska vidtas för att kustartilleriets batteri på Galterö kan bevaras och att ön kan användas för rekreation. Kulturnämnden tillstyrker förslaget, eftersom Galterö batteri utgör den sista fasen av befästningsbyggande som i Göteborgsområdet har en kontinuitet tillbaka till 1300-talet.